

Hoe het Pentagon 158 Miljoen USD stal van Zwitserland

Stel je voor dat je een restaurant binnenloopt, een fles wijn en een steak bestelt, en de ober zegt: “Betaal de wijn vooraf; we rekenen de steak aan zodra die komt.” Je overhandigt het geld voor de wijn — prompt, te goeder trouw. De uren verstrijken. De keuken is stil — geen wijn, geen steak, niets. Als je klaagt en zegt dat je verdere betalingen bevriest tot er daadwerkelijk iets komt, glimlacht de manager en antwoordt: “O, we hebben je wijn-geld al genomen en het geboekt naar de steak. Het is toch één grote rekening — ons beleid laat ons geld verplaatsen tussen je bestellingen zodra één kant tekortkomt. De keuken is achterin volop bezig... alleen nu even niet voor jouw tafel.”

Dat is precies hoe Zwitserland zich nu voelt.

Eind maart 2026 onthulde de Zwitserse publieke omroep SRF dat de Verenigde Staten stilletjes ongeveer 126 miljoen Zwitserse frank — ongeveer 158 miljoen USD — hadden omgeleid van betalingen die Zwitserland volledig en op tijd had gedaan voor zijn F-35 gevechtsvliegtuigprogramma. Die fondsen werden binnen één gezamenlijk Foreign Military Sales (FMS)-trustfonds verschoven om tekorten in Zwitserlands aparte Patriot-luchtverdedigingscontract te dekken, ook al had Bern de Patriot-betalingen juist bevroren vanwege enorme vertragingen in de levering die waren veroorzaakt door de prioritering van andere bondgenoten door de VS. Zwitserland, een modelklant die nooit te laat had betaald, zag zijn betalingen te goeder trouw stilletjes opnieuw geboekt worden om de cashflow naar Lockheed Martin op gang te houden, ondanks nul zichtbaar vooruitgang op zijn eigen bestellingen.

Zwitserlands Patriot-order: Deprioritering, geen wanbetaling

Als onderdeel van zijn Air2030-moderniseringsprogramma bestelde Zwitserland vijf Patriot-vuurunits (batterijen) naast maximaal 36 F-35A Lightning II stealth-jagers (later teruggebracht tot ongeveer 30 om kostenredenen). Beide programma's lopen via het Amerikaanse Foreign Military Sales-systeem. Zwitserland voldeed aan elk betalingsschema zonder vertraging.

De Patriot-leveringen waren oorspronkelijk gepland voor 2026–2028. In 2025 noemde Washington eerst prioriteit voor Oekraïne, waardoor de Zwitserse leveringen werden uitgesteld. Daarna brak het conflict met Iran uit en deprioriteerde het Pentagon de Zwitserse order nog verder. Begin 2026 werd Bern verteld dat de tijdlijn vier tot vijf jaar was opgeschoven — mogelijk langer — terwijl de programmakosten met tot wel 50 procent waren opgelopen, van ongeveer 2 miljard naar 3 miljard CHF. In het najaar van 2025 bevroor

Zwitserland verdere Patriot-betalingen, met het argument dat het zonder aantoonbare voortgang in productie of levering geen verplichting had om door te blijven betalen.

Het F-35-programma kende zijn eigen kostenoverschrijdingen en productiedruk, maar Zwitserland had die betalingen in het gedeelde fonds voortgezet, in de volle verwachting dat de twee programma's als apart zouden worden behandeld.

De wiskundige onmogelijkheid van het Iran-conflict

Dit gebeurde niet in een vacuüm. De Verenigde Staten en Israël verbruikten Patriot-interceptors in een duizelingwekkend tempo in de oorlog tegen Iran. In slechts de eerste vier dagen van het conflict vuurden Amerikaanse en geallieerde troepen 943 Patriot-raketten af — grofweg de volledige productie-output van 18 maanden onder normale vrede-tarieven.

Elke Patriot PAC-3 MSE-interceptor kost ongeveer 3,9–4,2 miljoen USD. De goedkope Iraanse Shahed-drones die ze neerschoten, kosten tussen 20.000 en 50.000 USD per stuk. Iran produceert ongeveer 10.000 van deze drones per maand. De wiskunde is meedogenloos:

- Een enkele Patriot-schot kost ruwweg 100 keer meer dan de gemiddelde Shahed-drone.
- Bij de huidige productietarieven (~50–60 raketten per maand) zou het meer dan 16 jaar duren om slechts één maand Iraanse drone-productie te evenaren — uitgaande van perfecte efficiëntie die in de strijd nooit bestaat.

Zelfs met Lockheed Martins belofte om de productie te verviervoudigen naar 2.000 raketten per jaar, blijft de wiskunde onmogelijk: $10.000 \text{ drones per maand} \div 167 \text{ raketten per maand} = \mathbf{60 \text{ maanden (5 jaar)}}$ alleen al om het huidige Iraanse productietempo bij te houden — en dit gaat uit van perfecte onderscheppingsefficiëntie, die in de echte strijd nooit voorkomt.

Deze wiskundige onmogelijkheid gaat verder dan strategisch falen — het vormt een fundamentele schending van de contractuele basis. Wanneer nakoming wiskundig onmogelijk wordt door omstandigheden die volledig onder controle van de verkoper staan (andere klanten prioriteren om geopolitieke redenen), wordt de verplichting van de koper om te presteren kwijtgescholden volgens principes van internationaal recht. Zwitserland oordeelde terecht dat deze beloofde opschaling zinloos was tegenover Irans overweldigende productievoordeel. De leveringsdatum voor Zwitserse Patriots was effectief verschoven naar oneindig, niet door productieovertragingen, maar omdat de hele strategische aanpak wiskundig gedoemd was te mislukken. Deze rationele inschatting — gebaseerd op strategische analyse, niet op onwil om te betalen — leidde ertoe dat Bern de voortgangsbetalingen opschortte.

Deze wiskundige zinloosheid is de echte reden waarom het Pentagon het Zwitserse F-35-geld omleidde. De geldoverboeking ging nooit over het helpen van Zwitserland bij het ontvangen van zijn langvertraagde systemen. Het was een bewuste manoeuvre om Zwitserse

belastinggelden te gebruiken om Amerika's eigen oorlogsinspanning in het Midden-Oosten te financieren — productielijnen draaiende te houden en interceptors te laten stromen voor Amerikaanse en Israëliëse operaties tegen Iran, terwijl Zwitserlands eigen orders gedegradeerd en ongeleverd bleven. In feite werd neutraal Zwitserland gedwongen om precies dat conflict mee te financieren dat zijn Patriot-leveringen in de eerste plaats onmogelijk had gemaakt.

De pooled-fund-loophole

Volgens FMS-regels stromen **alle** Zwitserse betalingen voor Amerikaanse wapens — F-35's, Patriots of wat dan ook — in één enkel gezamenlijk trustfonds dat door het Pentagon wordt beheerd. De contracttaal staat de VS expliciet toe geld te herverdelen tussen de eigen programma's van een klant zodra één kant een tekort vertoont.

Zwiterland behandelde de twee contracten als aparte hefboom punten en handelde te goeder trouw. Het schortte de Patriot-betalingen op en verwachtte dat het F-35-geld strikt voor dat programma zou blijven. In plaats daarvan verplaatste het Pentagon eenvoudigweg bestaande F-35-fondsen om de Patriot-kant in leven te houden, en omzeilde daarmee het bevriesingsbesluit volledig. Het geld bleef stromen naar Lockheed Martin en zijn partners, ook al was er nauwelijks of geen vooruitgang geboekt op de Zwitserland-specifieke leveringen voor beide systemen. Om het ontstane gat in zijn F-35-budget te dichten, werd het Zwitserse ministerie van Defensie gedwongen tientallen miljoenen extra belastingfrank vooruit te betalen.

Politieke nasleep in Zwitserland

Armasuisse-directeur Urs Loher, Zwitserlands hoogste wapenfunctionaris, bevestigde de omleiding aan SRF, maar kon het bedrag publiekelijk alleen beschrijven als "een laag driecijferig miljoen" bedrag. Hij noemde de situatie "zeer onbevredigend". Het incident heeft in Bern parlementaire vragen opgeroepen en vernieuwde oproepen voor een volledig onderzoek. Wetgevers van alle kanten bespreken nu openlijk of de F-35-order nog verder moet worden ingekort of dat er Europese alternatieven (zoals het Franse SAMP/T) moeten worden gezocht voor toekomstige luchtverdedigingsbehoeften, om dit soort afhankelijkheid van een leverancier te vermijden die kleinere, neutrale partners achteraan in de rij plaatst.

Een morele en ethische afrekening

Er is geen internationaal strafhof dat dit zal vervolgen als "diefstal" of "fraude". Toch voelt de manoeuvre van het Pentagon, volgens elke morele of ethische standaard — en zeker onder common-law-principes van contract, goede trouw en ongerechtvaardigde verrijking — onmiskenbaar aan als handel in slechte trouw. Zwitserland betaalde op tijd, voldeed aan elke verplichting en oefende slechts zijn recht uit om verdere betalingen in te houden op een programma dat effectief was gedegradeerd tot vergetelheid.

Dit incident legt een fundamentele schending van soevereiniteit bloot: Zwitserse belastingbetalers die de defensie van hun land financierden, zagen hun geld omgeleid om

Amerikaanse agressieoorlogen in het Midden-Oosten te financieren. Dit was nooit louter een contractueel geschil. Het was een neutraal land dat gedwongen werd conflicten te subsidiëren die volledig buiten zijn veiligheidsbelangen lagen, waarbij belastingdollars van zijn burgers werden gebruikt voor doeleinden die haaks staan op Zwitserlands langdurige buitenlands beleid van neutraliteit.

Het principe van *pacta sunt servanda* ("overeenkomsten moeten worden nagekomen") is een hoeksteen van het internationaal recht. Hoewel de technische taal van het FMS-gemeenschappelijke fonds de VS een contractueel excuus kan geven, werd de geest van de deal — voortgangsgerelateerde betalingen gekoppeld aan verifieerbare levering — ondermijnd. Zwitserland vroeg slechts om de prestatie waarvoor het had gecontracteerd. In plaats daarvan werd zijn geld omgeleid om een programma te financieren dat om redenen volledig buiten Berns controle was gedegradeerd.

De ervaring van Zwitserland maakt nu deel uit van een groeiend dossier waarom landen extreem voorzichtig moeten zijn bij het aangaan van defensiecontracten met Amerikaanse fabrikanten. De Verenigde Staten hebben een verschrikkelijke reputatie opgebouwd als defensieleverancier — een die politiek verbonden klanten prioriteert boven contractuele verplichtingen, financiële mazen gebruikt om maximale waarde te halen ongeacht levering, en afhankelijkheid opbouwt om die vervolgens te exploiteren voor geopolitieke doeleinden. Gezamenlijke fondsen bieden administratief gemak voor de verkoper maar ontnemen de koper de beoogde hefboom. Wanneer je vooraf betaalt voor de wijn en het restaurant het boekt naar een steak die nooit komt — terwijl het echte koken gebeurt voor iemand anders' urgente order — leer je snel wie echt de rekening in handen heeft.

Of Bern compensatie, boetes of meer transparantie kan afdwingen, moet nog blijken. Voorlopig staat dit incident als een schoolvoorbeeld van asymmetrische macht in defensiecontracten: de koper schrijft de cheques, haalt elke deadline, en wordt toch naar het einde van de rij geduwd. Zwitserland heeft niets verkeerd gedaan. Het ontdekte, op de harde manier, dat goede trouw niet altijd wordt beantwoord wanneer geopolitieke noodzaak roept.